

HỘI NGHỊ THƯỢNG ĐỈNH NATO NĂM 2024: ĐỊNH HÌNH CÁC ƯU TIÊN QUAN TRỌNG CỦA LIÊN MINH

Trung tá ĐÀM VĂN TUẤN* & Thiếu tá PHẠM THỊ THU HÒA**

Viện QHQT-QP; *✉ vantuandam85@gmail.com; **✉ phamhoa@gmail.com

Ngày nhận bài: 05-8-2024; ngày hoàn thiện: 10-8-2024; ngày duyệt đăng: 25-8-2024

Tóm tắt: Từ ngày 09 - 11-7-2024, Hội nghị Thượng đỉnh Tổ chức Hiệp ước Bắc Đại Tây Dương (NATO) được tổ chức tại thủ đô Washington/Mỹ với sự tham dự của lãnh đạo 32 nước thành viên, cùng đại diện của nhiều đối tác quan trọng gồm Liên minh châu Âu (EU), Ukraine, Nhật Bản, Hàn Quốc, Australia, New Zealand... Diễn ra trong bối cảnh kỷ niệm 75 năm thành lập, NATO đang phải đối mặt với nhiều thách thức quan trọng, Hội nghị là cơ hội để Lãnh đạo các nước thành viên NATO thảo luận về những ưu tiên cấp bách của Liên minh. Bài viết đề cập đến những đánh giá của các chuyên gia quốc tế, tập trung làm rõ kết quả Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024, đồng thời phân tích các tác động, ảnh hưởng liên quan đến an ninh khu vực và thế giới thời gian tới.

Từ khóa: Hội nghị thượng đỉnh, Liên minh, NATO, Nga, Ukraine.

Bối cảnh trước thềm Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024

Cuộc xung đột Nga - Ukraine tiếp tục diễn biến phức tạp, khó lường

Sau gần 3 năm, cuộc xung đột quân sự giữa Nga và Ukraine chưa có những tín hiệu sẽ sớm kết thúc. Thế trận trên chiến trường tiếp tục ở thế giằng co ác liệt giữa hai bên với ưu thế được đánh giá đang nghiêng về phía Nga. Mặc dù, Nga và Ukraine không bác bỏ đàm phán, song hai nước đều đưa ra các điều kiện tiên quyết mà đối phương khó chấp nhận. Thời gian qua, mặc dù Tổng thống Ukraine Volodymyr Zelensky liên tục kêu gọi phương Tây tăng cường cung cấp vũ khí, đặc biệt là đạn pháo, tên lửa tầm xa, máy bay tiêm kích F-16,

song mức độ viện trợ của Mỹ và phương Tây cho Ukraine chưa đủ để có thể giúp nước này đảo ngược thế trận. Trong khi đó, Nga nỗ lực phát triển kinh tế; thúc đẩy các hoạt động ngoại giao để củng cố quan hệ với các đối tác truyền thống nhằm đạt được “các mục tiêu phát triển quốc gia Liên bang Nga đến năm 2030 và triển vọng đến năm 2036”, đồng thời thể hiện lập trường không lùi bước trước những áp lực bên ngoài, quyết tâm đạt được các mục tiêu trong chiến dịch quân sự tại Ukraine. Bên cạnh đó, Hội nghị về Hòa bình cho Ukraine tại Thụy Sĩ không mang lại nhiều kết quả thực chất, bởi không có sự tham gia của Nga và nhiều nước tham gia Hội nghị không ký Tuyên bố chung.

Sự đoàn kết trong NATO đang đứng trước thách thức lớn về sự trỗi dậy của chủ nghĩa dân túy tại châu Âu và sự khác biệt trong quan điểm của một số quốc gia thành viên

Sự rạn nứt trong nội bộ NATO có thể ngày càng lớn cùng với sự nổi lên của chủ nghĩa dân túy và cực hữu ở châu Âu. Tháng 6-2024, các đảng cực hữu ở châu Âu, nhất là tại Pháp và Đức đã giành được thắng lợi lớn trong các cuộc bầu cử Nghị viện châu Âu. Theo thời gian, sự trỗi dậy của chủ nghĩa dân túy có thể sẽ dẫn tới những thay đổi chính sách, trong đó có chính sách quốc phòng của EU. Trong khi, Hungary vừa là thành viên của NATO, vừa là thành viên của EU lại có những lập trường khác biệt về một số vấn đề của cả hai Khối này. Đáng chú ý, Thủ tướng Hungary Viktor Orban nhận định, Liên minh quân sự NATO mà Hungary gia nhập 25 năm trước là một “dự án hòa bình” và liên minh quân sự để phòng thủ, tuy nhiên NATO đang xa rời mục đích ban đầu, theo đuổi chương trình nghị sự tập trung vào các bước đi khiến căng thẳng leo thang; cảnh báo, nếu tiếp tục xu hướng này, NATO sẽ dần đi đến chỗ tự diệt vong.

Các nước thành viên NATO quan ngại về khả năng cựu Tổng thống Mỹ Donald Trump sẽ tái đắc cử

Trong nhiệm kỳ Tổng thống Mỹ (01-2017 - 01-2021), cựu Tổng thống Mỹ Donald Trump thường xuyên chỉ trích các nước thành viên NATO không hoàn thành mục tiêu chi 2% GDP cho quốc phòng. Các nước thành viên NATO bày tỏ quan ngại khi cho rằng, nếu ông Donald Trump giành được chiến thắng trong cuộc bầu cử Tổng

thống Mỹ vào tháng 11-2024 sẽ đe dọa tới vị thế, vai trò của NATO cũng như duy trì khả năng viện trợ lâu dài của Mỹ và phương Tây đối với Ukraine. Theo đó, Chính phủ mới của ứng viên Tổng thống Donald Trump có thể thúc đẩy cải tổ NATO theo hướng giảm bớt vai trò của Mỹ trong nỗ lực đảm bảo an ninh cho châu Âu, cân nhắc các phương án giải quyết vấn đề Ukraine, trong đó có khả năng NATO thỏa hiệp với Nga.

Những kết quả Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024 định hình các ưu tiên quan trọng của Liên minh trong thời gian tới

Trong khuôn khổ Hội nghị, NATO đã tổ chức Phiên họp toàn thể các nhà lãnh đạo Liên minh và một số cuộc họp đáng chú ý khác gồm: Cuộc họp Hội đồng NATO - Ukraine với sự tham gia của Tổng thống Ukraine Volodymyr Zelensky; Cuộc họp giữa NATO với lãnh đạo Nhật Bản, Hàn Quốc, Australia, New Zealand cùng với sự tham gia của EU nhằm thảo luận về các cách thức hợp tác về an ninh, đồng thời tái khẳng định cam kết của NATO trong tăng cường hợp tác với các đối tác đặc biệt tại khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương thông qua các dự án hợp tác chung. Các nhà lãnh đạo NATO đã ra Tuyên bố chung 38 điểm, trong đó khẳng định sẽ thực hiện 03 nhiệm vụ cốt lõi của Liên minh bao gồm: răn đe, phòng thủ; ngăn ngừa quản lý khủng hoảng; hợp tác an ninh, với các nội dung chính gồm:

Tăng cường khả năng răn đe, phòng thủ và đảm bảo an ninh cho toàn Liên minh

Về nâng cao khả năng răn đe, phòng thủ: NATO đã, đang và sẽ tăng cường khả năng răn đe và phòng thủ để ngăn chặn mọi hành

động xâm lược trong khu vực châu Âu - Đại Tây Dương. Thời gian qua, NATO đã triển khai lực lượng sẵn sàng chiến đấu tại chỗ ở khu vực sườn phía Đông, tăng cường khả năng phòng thủ ở tiền phương và nâng cao năng lực cho các nước đồng minh trước các mối đe dọa. Đồng thời, NATO đang xây dựng một kế hoạch phòng thủ mới nhằm đảm bảo an ninh và có khả năng sẵn sàng trong trường hợp cần thiết, đẩy nhanh quá trình hiện đại hóa kế hoạch phòng thủ với mục tiêu: (i) Cung cấp lực lượng, khả năng, nguồn lực và cơ sở hạ tầng cần thiết cho kế hoạch phòng thủ mới với cường độ cao và đa lĩnh vực; (ii) Tăng tần suất huấn luyện và thường xuyên tổ chức các cuộc tập trận trên quy mô lớn; (iii) Triển khai hành động khẩn cấp để nâng cao năng lực theo “Quy trình lập kế hoạch phòng thủ của NATO” (NDPP), trong ngắn hạn, với trọng tâm ban đầu là bảo đảm đạn dược, phòng thủ tên lửa và phòng không; (iv) Tăng cường khả năng chỉ huy, kiểm soát của NATO và giao vai trò lãnh đạo chủ chốt cho lãnh đạo các quốc gia; (v) Tăng cường khả năng di chuyển, cung cấp viện trợ và duy trì lực lượng để ứng phó với các mối đe dọa trên khắp Liên minh thông qua các cơ sở hậu cần hiệu quả, linh hoạt và phát triển các hành lang di chuyển...

Về khả năng sẵn sàng hạt nhân: NATO xác định mục đích cơ bản của năng lực hạt nhân là bảo vệ hòa bình, ngăn chặn những hành động cưỡng ép và xâm lược. Do vậy, NATO vẫn sẽ là một liên minh hạt nhân đến khi vũ khí hạt nhân còn tồn tại. NATO tái khẳng định cam kết đối với tất cả các quyết định, nguyên tắc và cam kết liên quan đến sẵn sàng hạt nhân, chính sách kiểm soát vũ khí và các

mục tiêu không phổ biến và giải trừ vũ khí hạt nhân như đã nêu trong Khái niệm chiến lược năm 2022 và Thông cáo tại Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2023. NATO cam kết thực hiện mọi bước đi cần thiết để đảm bảo uy tín, hiệu quả, an toàn và an ninh cho sứ mệnh sẵn sàng hạt nhân thông qua việc hiện đại hóa năng lực hạt nhân, tăng cường năng lực lập kế hoạch hạt nhân và điều chỉnh khi cần thiết. NATO sẽ sử dụng các công cụ quân sự và phi quân sự theo cách tương xứng, mạch lạc và tích hợp để ngăn chặn mọi mối đe dọa đối với an ninh, phản ứng theo cách thức, thời điểm và trong phạm vi NATO xác định.

Về cam kết chi tiêu ngân sách quốc phòng: NATO hoan nghênh việc hơn 2/3 các nước thành viên đã hoàn thành cam kết chi tiêu quốc phòng hàng năm ít nhất 2% GDP và đánh giá cao những nước đồng minh đã vượt quá con số này. NATO tái khẳng định: (i) Cam kết lâu dài về thực hiện tăng đầu tư ngân sách quốc phòng theo thỏa thuận tại Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2023; (ii) Cần phải tăng cường mức chi tiêu quốc phòng gấp nhiều lần để đáp ứng bền vững các cam kết với tư cách là đồng minh NATO; (iii) Trong nhiều trường hợp, các nước cần phải có kế hoạch chi tiêu trên 2% GDP để khắc phục những thiếu hụt hiện tại và đáp ứng các yêu cầu trên mọi lĩnh vực phát sinh từ một trật tự an ninh có nhiều tranh chấp hơn.

Về phát triển ngành công nghiệp quốc phòng: NATO đánh giá hợp tác công nghiệp quốc phòng xuyên Đại Tây Dương là một phần quan trọng trong hoạt động sẵn sàng và phòng thủ của Liên minh. Ngành công

ngành quốc phòng được tăng cường trên khắp châu Âu, Bắc Mỹ và việc tăng cường hợp tác sẽ giúp các nước đáp ứng tốt hơn các yêu cầu về kế hoạch phòng thủ của NATO. Bên cạnh đó, NATO sẽ tiếp tục giảm và loại bỏ các trở ngại khi thích hợp đối với hoạt động thương mại và đầu tư quốc phòng giữa các nước thành viên. Dựa trên Kế hoạch hành động sản xuất quốc phòng đã được nhất trí tại Hội nghị thượng đỉnh NATO năm 2023, NATO cam kết tăng cường phát triển ngành công nghiệp quốc phòng trên toàn Liên minh, hành động khẩn cấp để đảm bảo năng lực sẵn sàng, phòng thủ và củng cố cam kết đối với các tiêu chuẩn của NATO. Để thực hiện mục tiêu trên, các nhà lãnh đạo NATO đã nhất trí thông qua “Cam kết Mở rộng năng lực công nghiệp quốc phòng của Liên minh”.

Quan điểm, chính sách của NATO trong quan hệ với Ukraine, Nga và Trung Quốc

Đối với Ukraine

Một là, NATO cam kết viện trợ dài hạn cho Ukraine; tái khẳng định sự đoàn kết không thay đổi với người dân Ukraine trong cuộc xung đột quân sự với Nga, hoan nghênh các thông báo viện trợ của các nước thành viên dành cho Ukraine. Để hỗ trợ Ukraine đủ khả năng tự vệ trong cuộc xung đột với Nga và ngăn chặn các hoạt động tấn công quân sự của Nga trong tương lai, NATO đã quyết định thành lập Trung tâm hỗ trợ và đào tạo An ninh cho Ukraine (NSATU) nhằm tăng cường khả năng phối hợp giữa các đồng minh, đối tác trong quá trình viện trợ quân sự và huấn luyện đào tạo cho Ukraine. NATO công bố cam kết hỗ trợ an ninh dài hạn cho Ukraine thông qua gói

viện trợ thiết bị quân sự, huấn luyện đào tạo, xây dựng năng lực có khả năng đánh bại chiến dịch quân sự của Nga. Thông qua các đóng góp theo tỷ lệ, các nước thành viên dự kiến cung cấp khoản tài trợ cơ bản tối thiểu là 40 tỷ EUR trong năm 2025 và cung cấp mức hỗ trợ an ninh bền vững để Ukraine giành chiến thắng. Đồng thời, thành lập Trung tâm Phân tích, Đào tạo và Giáo dục chung NATO - Ukraine (JATEC), một trụ cột quan trọng về hợp tác nhằm xác định và áp dụng các bài học kinh nghiệm trong cuộc xung đột với Nga, tăng cường khả năng tương tác của Ukraine với NATO.

Hai là, kêu gọi tất cả các nước không cung cấp các biện pháp hỗ trợ Nga trong cuộc xung đột tại Ukraine, đồng thời lên án tất cả những nước đang tạo điều kiện cho Nga. NATO đánh giá: (i) Belarus tiếp tục cho phép sử dụng lãnh thổ và cơ sở hạ tầng cho Nga trong cuộc xung đột với Ukraine. Việc Nga ngày càng hội nhập sâu hơn về chính trị và quân sự vào Belarus, bao gồm cả việc triển khai năng lực quân sự và nhân sự tiên tiến có tác động tiêu cực đến sự ổn định khu vực và khả năng phòng thủ của liên minh; (ii) Triều Tiên và Iran đang tiếp tay cho Nga trong cuộc xung đột quân sự Ukraine thông qua viện trợ quân sự như đạn dược và máy bay không người lái (UAV); lên án mạnh mẽ việc Triều Tiên xuất khẩu đạn pháo và tên lửa đạn đạo vi phạm nghị quyết của Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc; bày tỏ quan ngại về mối quan hệ ngày càng sâu sắc giữa Triều Tiên và Nga cũng như việc chuyển giao tên lửa đạn đạo và công nghệ của Iran cho Nga sẽ gây leo thang căng thẳng; (iii) Trung Quốc đã trở thành một bên tạo điều kiện cho Nga trong cuộc

chiến với Ukraine thông qua quan hệ đối tác “không giới hạn” và sự hỗ trợ quy mô lớn cho cơ sở công nghiệp quốc phòng của Nga; kêu gọi Trung Quốc với tư cách là thành viên Thường trực Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc ngừng mọi hỗ trợ vật chất và chính trị cho Nga.

Ba là, ủng hộ quyền của Ukraine trong việc lựa chọn các thỏa thuận an ninh với các nước đồng minh, đối tác và quyền quyết định tương lai không bị can thiệp từ bên ngoài. NATO khẳng định, tương lai của Ukraine nằm trong NATO. Ukraine ngày càng tương thích và hội nhập chính trị với liên minh. NATO hoan nghênh những tiến bộ cụ thể mà Ukraine đã đạt được kể từ Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2023 về các cải cách dân chủ, kinh tế và an ninh; khẳng định tiếp tục hỗ trợ Ukraine trong quá trình “không thể đảo ngược” để hội nhập hoàn toàn vào châu Âu - Đại Tây Dương, bao gồm cả tư cách thành viên NATO; tái khẳng định NATO sẽ có thể gửi lời mời Ukraine tham gia Liên minh khi đạt được sự đồng thuận từ các nước thành viên và đáp ứng các điều kiện.

Đối với Nga

NATO xác định, Nga là mối đe dọa trực tiếp đối với an ninh của các nước thành viên; Liên minh nhấn mạnh, Nga phải chịu trách nhiệm hoàn toàn cho cuộc tấn công quân sự tại Ukraine, cáo buộc hành động này của Nga đã vi phạm luật pháp quốc tế bao gồm cả Hiến chương Liên hợp quốc, đồng thời lên án mạnh mẽ các cuộc tấn công của Nga vào người dân Ukraine; kêu gọi Nga phải ngay lập tức chấm dứt cuộc chiến, rút toàn bộ lực lượng ra khỏi Ukraine một cách vô điều kiện

theo các nghị quyết của Đại hội đồng Liên hợp quốc; không công nhận việc Nga sáp nhập bất hợp pháp lãnh thổ Ukraine, bao gồm cả Crimea. Ngoài ra, các nước NATO kêu gọi Nga rút toàn bộ lực lượng khỏi Cộng hòa Moldova và Georgia.

Tuyên bố chung Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024 khẳng định, Nga tìm cách tái cấu trúc cơ bản an ninh châu Âu - Đại Tây Dương, mối đe dọa toàn diện mà Nga gây ra cho NATO sẽ tồn tại trong dài hạn; cảnh báo, Nga đang xây dựng lại và mở rộng năng lực quân sự, tiếp tục các hành vi vi phạm không phận và các hoạt động khiêu khích. Đồng thời lên án các tuyên bố “vô trách nhiệm” về vũ khí hạt nhân của Nga. NATO đánh giá, Nga tăng cường phát triển các hệ thống vũ khí hạt nhân bao gồm phát triển các hệ thống hạt nhân mới và triển khai khả năng tấn công kép tầm ngắn và tầm trung, đồng thời cho rằng, Nga đã vi phạm, thực hiện có chọn lọc, từ bỏ các nghĩa vụ và cam kết kiểm soát vũ khí, từ đó làm suy yếu Hiệp ước Kiểm soát vũ khí, giải trừ quân bị và không phổ biến vũ khí hạt nhân. Bên cạnh đó, NATO khẳng định Nga tăng cường các hành động hỗn hợp chống lại các nước thành viên Liên minh thông qua các chiến dịch trên khắp khu vực châu Âu - Đại Tây Dương. Những hành động này bao gồm phá hoại, hành vi bạo lực, khiêu khích tại biên giới các nước thành viên NATO, công cụ hóa di cư bất hợp pháp, hoạt động mạng độc hại, can thiệp điện tử, chiến dịch thông tin sai lệch, tác động ảnh hưởng chính trị và cưỡng ép kinh tế, từ đó cấu thành mối đe dọa đối với an ninh của Liên minh. NATO quyết tâm kiềm chế và phản đối các hành động “hung hăng” của Nga và chống lại khả năng tiến hành các hoạt động gây mất ổn định khu vực.

Đối với Trung Quốc

NATO khẳng định, Trung Quốc tiếp tục đặt ra những thách thức mang tính hệ thống đối với an ninh châu Âu - Đại Tây Dương. NATO đã chứng kiến các hoạt động gây hại bắt nguồn từ Trung Quốc, như các thông tin sai lệch. NATO kêu gọi Trung Quốc duy trì cam kết hành động có trách nhiệm trong không gian mạng; hỗ trợ các nỗ lực quốc tế nhằm thúc đẩy hành vi không gian có trách nhiệm; tham gia vào các cuộc thảo luận về giảm thiểu rủi ro chiến lược và thúc đẩy sự ổn định thông qua tính minh bạch; NATO khẳng định tiếp tục chủ trương hợp tác mang tính xây dựng, minh bạch, có đi có lại với Trung Quốc nhằm đảm bảo lợi ích của mỗi bên; thúc đẩy nhận thức chung, tăng cường khả năng phục hồi, sự chuẩn bị và bảo vệ chống lại các chiến thuật cường ép cùng với nỗ lực chia rẽ Liên minh của Trung Quốc.

Quan hệ đối tác của NATO giúp tăng cường sự ổn định, tác động đến môi trường an ninh toàn cầu và duy trì luật pháp quốc tế

EU vẫn là đối tác quan trọng và thiết yếu của Liên minh. NATO đánh giá, hợp tác NATO - EU đã đạt đến mức độ chưa từng có. Hợp tác thực tế giữa hai bên đã được tăng cường và mở rộng trong lĩnh vực không gian, an ninh mạng, biến đổi khí hậu và quốc phòng, an ninh, công nghệ mới nổi... Trong bối cảnh Nga tiến hành chiến dịch quân sự tại Ukraine, hợp tác NATO - EU đã trở nên quan trọng hơn. Việc phát triển các năng lực quốc phòng thống nhất, bổ sung và tương thích, tránh trùng lặp không cần thiết

là yếu tố quan trọng trong nỗ lực chung của hai bên nhằm đảm bảo an ninh cho khu vực châu Âu - Đại Tây Dương.

Khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương có vai trò rất quan trọng đối với NATO. NATO cho rằng những diễn biến trong khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương ảnh hưởng trực tiếp đến an ninh châu Âu - Đại Tây Dương và ngược lại. NATO hoan nghênh những đóng góp liên tục của các đối tác châu Á - Thái Bình Dương vào an ninh châu Âu - Đại Tây Dương; tăng cường đối thoại giữa hai bên để giải quyết các thách thức an ninh xuyên khu vực; khẳng định cam kết tăng cường hợp tác thực tế với khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương thông qua các dự án trọng điểm trong các lĩnh vực hỗ trợ Ukraine, phòng thủ mạng, chống thông tin sai lệch và công nghệ.

Khu vực Tây Balkan và Biển Đen có tầm quan trọng chiến lược đối với Liên minh. NATO khẳng định cam kết mạnh mẽ đối với an ninh và sự ổn định tại khu vực này; tiếp tục tăng cường đối thoại chính trị và hợp tác thực tế với khu vực Tây Balkan để hỗ trợ cải cách, đảm bảo hòa bình và an ninh khu vực, chống lại những tác nhân gây hại như thông tin sai lệch, mối đe dọa phức hợp và an ninh mạng do các tác nhân nhà nước và phi nhà nước gây ra; nhấn mạnh các giá trị dân chủ, pháp quyền, cải cách trong nước và quan hệ láng giềng tốt đóng vai trò quan trọng đối với hợp tác khu vực và hội nhập châu Âu - Đại Tây Dương. Đồng thời, NATO cam kết duy trì sự hiện diện tại khu vực Tây Balkan thông qua Lực lượng Gìn giữ hòa bình quốc tế do NATO dẫn đầu tại Kosovo...

Khu vực lân cận phía Nam của NATO mở ra cơ hội hợp tác về các vấn đề cùng quan tâm. Thông qua quan hệ đối tác, NATO hướng đến mục tiêu thúc đẩy an ninh và ổn định hơn ở Trung Đông và châu Phi, góp phần vào hòa bình và thịnh vượng trong khu vực. Tại Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024, NATO thông qua Kế hoạch Hành động về cách tiếp cận mạnh mẽ, mang tính chiến lược và hướng đến hiệu quả hơn đối với khu vực lân cận phía Nam; đề xuất Tổng thư ký NATO chỉ định một Đại diện đặc biệt cho khu vực lân cận phía Nam; tăng cường đối thoại, tiếp cận, sự hiện diện thông qua các sáng kiến, cơ chế hợp tác như Sáng kiến Xây dựng năng lực quốc phòng, Trung tâm cho phía Nam và Sáng kiến hợp tác Istanbul; thống nhất mở Văn phòng Liên lạc NATO tại Amman/Jordan.

Phản ứng đáng chú ý của một số nước liên quan đối với những kết quả của Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024

Nga chỉ trích gay gắt Tuyên bố chung của Hội nghị, khẳng định chính sách của NATO làm tăng nguy cơ xung đột trực tiếp với Nga

Người phát ngôn Điện Kremlin Dmitry Peskov đánh giá: “Kết quả của Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024 đang gây báo động cho Nga. NATO thể hiện ý định tiếp tục là kẻ thù của Nga và trực tiếp thúc đẩy điều đó. NATO sẽ không lựa chọn bất kỳ sự linh hoạt nào liên quan đến mối quan tâm chính của Nga về tư cách thành viên NATO của Ukraine. Ngược lại, Liên minh đã nói rõ rằng Ukraine sẽ ở trong NATO”. Trong khi đó, Người phát ngôn Bộ Ngoại giao Nga

Maria Zakharova khẳng định: “Chính quyền Ukraine cuối cùng cũng được hứa hẹn về một con đường không thể đảo ngược dẫn đến việc gia nhập NATO tại Hội nghị Thượng đỉnh của Liên minh này, song không biết con đường không thể đảo ngược này dẫn đến việc gia nhập Liên minh sẽ như thế nào, có thể con đường này sẽ dẫn đến vực thẳm”.

Trung Quốc kêu gọi NATO loại bỏ tâm lý “Chiến tranh Lạnh”

Tại cuộc họp báo thường kỳ ngày 11-7-2024, Người phát ngôn Bộ Ngoại giao Trung Quốc Lâm Kiêm khẳng định: “Tuyên bố Hội nghị Thượng đỉnh Washington 2024” của NATO đã phóng đại tình hình căng thẳng ở khu vực châu Á - Thái Bình Dương, chứa đựng tâm lý “Chiến tranh Lạnh” và những nhận xét mang tính thành kiến, khiêu khích trong nội dung liên quan đến Trung Quốc. Trung Quốc kiên quyết phản đối và đã có những giao thiệp nghiêm khắc với NATO. Quan điểm cho rằng Trung Quốc là một thách thức mang tính hệ thống, xuyên tạc các chính sách đối nội và đối ngoại của Trung Quốc là một sai lầm của NATO. Việc NATO vươn tới châu Á - Thái Bình Dương, tăng cường quan hệ quân sự và an ninh với các nước láng giềng của Trung Quốc và các đồng minh của Mỹ, cũng như hợp tác với Mỹ để thực hiện Chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương sẽ gây tổn hại đến lợi ích của Trung Quốc và phá vỡ hòa bình, ổn định ở châu Á - Thái Bình Dương. Trung Quốc kêu gọi NATO loại bỏ tâm lý “Chiến tranh Lạnh”, đối đầu giữa các Khối và cách tiếp cận “tổng bằng không”, hình thành nhận thức

đúng đắn và ngừng can thiệp vào công việc nội bộ của Trung Quốc, đồng thời ngừng phá hoại quan hệ Trung Quốc - châu Âu.

Triều Tiên cảnh báo có thể đáp trả chiến lược cứng rắn hơn

Ngày 12-7-2024, hãng Thông tấn Trung ương Triều Tiên (KCNA) dẫn thông cáo báo chí của Người phát ngôn Bộ Ngoại giao Triều Tiên bày tỏ “cực lực lên án và bác bỏ” Tuyên bố chung của Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024. Bộ Ngoại giao Triều Tiên cho rằng, Tuyên bố chung của Hội nghị này là một văn bản bất hợp pháp vi phạm quyền hợp pháp của các quốc gia có chủ quyền độc lập, kích động một chương trình đối đầu “Chiến tranh Lạnh” mới và đối đầu quân sự trên quy mô toàn cầu...; khẳng định, Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Triều Tiên sẽ không bỏ qua hoặc tránh né mỗi đe dọa nghiêm trọng đang rình rập mà sẽ ngăn chặn triệt để các mối đe dọa xâm lược và chiến tranh bằng phản ứng chiến lược ở mức độ mạnh hơn, bảo vệ hòa bình, an ninh trong khu vực và phần còn lại của thế giới.

Iran bác bỏ cáo buộc của NATO về việc hỗ trợ quân sự cho Nga

Phản ứng trước Tuyên bố của Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024, Người phát ngôn Bộ Ngoại giao Iran Nasser Kanaani cho biết, Cộng hòa Hồi giáo Iran bác bỏ cáo buộc của NATO về việc Iran hỗ trợ quân sự cho Nga trong cuộc xung đột với Ukraine là hoàn toàn vô căn cứ và mang tính chính trị; nhấn mạnh: “Thật không may, những gì chúng ta đang chứng kiến ở Ukraine là kết quả của các chính sách và động thái khiêu khích của NATO, với Mỹ là trung tâm và

điều này vẫn đang tiếp diễn... như chúng tôi đã thông báo nhiều lần, bất kỳ nỗ lực nào nhằm liên kết cuộc xung đột ở Ukraine với sự hợp tác song phương giữa Cộng hòa Hồi giáo Iran và Nga đều là hành động có động cơ chính trị thiên vị nhằm hợp pháp hóa sự can thiệp và tiếp tục cung cấp vũ khí của phương Tây cho Ukraine”.

Một số tác động của Hội nghị thượng đỉnh NATO năm 2024

Đối với cục diện thế giới

Kết quả Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024 có thể làm gia tăng tư duy đối kháng giữa Mỹ/NATO và Nga/Trung Quốc khiến tình trạng đối đầu trong quan hệ quốc tế ngày càng phức tạp. Việc NATO tiếp tục coi Nga và Trung Quốc là đối tượng quan trọng cần quan tâm hàng đầu của Liên minh này sẽ thúc đẩy NATO tiến hành các biện pháp kiềm chế, bao vây cô lập Nga và Trung Quốc. Ở chiều ngược lại, Nga và Trung Quốc cũng sẽ có các biện pháp đáp trả tương ứng nhằm phá thế bao vây cô lập từ NATO. Điều này đe dọa trực tiếp đến môi trường hòa bình, ổn định của thế giới, thể hiện ở tính chất đối kháng ngày càng gia tăng giữa Nga và phương Tây trong chính sách giải quyết vấn đề Ukraine. Việc không bên nào chịu nhượng bộ để hướng tới giải pháp hòa bình càng khiến luật pháp quốc tế bị xói mòn, tạo tiền lệ xấu cho hàng loạt các “điểm nóng” đang diễn ra tại các khu vực khác trên thế giới, nhất là cuộc xung đột Israel - Hamas.

Đáng chú ý, việc Nhật Bản, Hàn Quốc, Australia và New Zealand thể hiện ủng hộ mạnh mẽ vai trò của NATO, tạo cơ sở thuận

lợi để Mỹ và các nước đồng minh phương Tây đẩy mạnh chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, gia tăng sức ép với Trung Quốc trong bối cảnh cạnh tranh địa chiến lược gay gắt như hiện nay. Điều này có thể làm gia tăng nguy cơ một cuộc chạy đua vũ trang mới trong khu vực và trên thế giới.

Bên cạnh đó, đối với NATO, kết quả Hội nghị này góp phần củng cố sự đồng thuận của Liên minh trong các vấn đề quốc tế quan trọng. Tại Hội nghị, các nhà lãnh đạo NATO đã đạt được sự thống nhất trong nhiều vấn đề, đặc biệt là tiếp tục duy trì viện trợ quân sự, tài chính cho Ukraine trong cuộc xung đột quân sự với Nga. Mỹ và NATO sẽ tăng cường hợp tác trong lĩnh vực công nghiệp quốc phòng, trong khi đó, các thành viên NATO sẽ chú trọng đảm bảo mục tiêu chi 2% GDP cho quốc phòng. Tuy nhiên, những nỗ lực này có thể khiến xu hướng chạy đua vũ trang quay trở lại trên phạm vi toàn cầu.

Đối với cục diện chính trị - an ninh châu Âu

Cuộc xung đột Nga - Ukraine sẽ tiếp tục diễn biến phức tạp, kéo dài. Tại Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024, NATO và các đối tác, trong đó có cả các quốc gia thuộc Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương (Nhật Bản, Australia, New Zealand, Hàn Quốc) đạt được thống nhất cao trong việc cam kết tiếp tục viện trợ quân sự cho Ukraine, bao gồm tăng cường cung cấp các vũ khí, trang, thiết bị quân sự hiện đại cho Ukraine. Những động thái này sẽ khiến cục diện cuộc xung đột Nga - Ukraine tiếp tục diễn biến phức tạp, khó có thể kết thúc trong tương lai gần, làm gia tăng căng thẳng trong quan hệ giữa Nga và phương Tây.

Chính sách tự chủ chiến lược của châu Âu sẽ gặp nhiều khó khăn. Sự gắn kết chặt chẽ với Mỹ trong chính sách an ninh trong bối cảnh cuộc xung đột Nga - Ukraine kéo dài và tiếp tục diễn biến phức tạp sẽ ảnh hưởng tới khả năng tự chủ chiến lược của châu Âu. Cuộc xung đột quân sự tại Ukraine ngày càng gia tăng sức ép đối với các thành viên châu Âu và cũng bộc lộ thực tế chưa thành viên nào đủ năng lực tự bảo đảm an ninh, thậm chí chịu sức ép lớn trong nhiều lĩnh vực như an ninh năng lượng, an ninh lương thực và an ninh tài chính. Đáng chú ý, việc các nước thành viên NATO đạt được sự thống nhất cao đối với Kế hoạch Phòng thủ chung mới tại Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024 cho thấy, châu Âu khó có thể thoát ly khỏi chiếc “ô an ninh tập thể” vốn chịu sự dẫn dắt và chi phối mạnh mẽ của Mỹ từ sau “Chiến tranh Lạnh”.

Tiến trình gia nhập NATO của Ukraine tiếp tục gặp nhiều khó khăn. Việc các nước chưa nhất trí kết nạp Ukraine vào NATO xuất phát từ một số nguyên nhân chính: Hồ sơ gia nhập NATO của Ukraine chưa đáp ứng được các tiêu chuẩn của Khối; Mỹ và một số nước đồng minh không muốn kết nạp một quốc gia đang trong chiến tranh vào NATO, vì điều đó sẽ buộc Liên minh kích hoạt Điều 5 Hiệp ước Washington 1949 về phòng thủ tập thể, đồng nghĩa với việc lôi kéo cả khối NATO tham gia vào cuộc chiến trực diện với Nga. Theo đó, mặc dù, các nước tiếp tục cam kết duy trì viện trợ dài hạn cho Ukraine, song chưa có thời gian, kế hoạch, lộ trình cụ thể và vấn đề gia tăng hỗ trợ đang là bài toán NATO cần giải quyết khi nhiều nước châu Âu đang phải đối mặt với khó khăn kinh tế, tỉ lệ thất nghiệp cao và tình

trạng bất ổn gia tăng. Việc Mỹ và NATO không chủ trương đối đầu trực tiếp với Nga càng khiến Ukraine bế tắc hơn trong quá trình tìm kiếm chỗ dựa vững chắc để tổ chức hiệu quả các đợt phản công và có thể giành lợi thế trên chiến trường.

Đối với khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương

Việc NATO lần thứ ba liên tiếp mời lãnh đạo Nhật Bản, Hàn Quốc, Australia và New Zealand tham dự Hội nghị Thượng đỉnh của Liên minh này cho thấy, NATO tiếp tục coi trọng vai trò của các nước đối tác trong cuộc cạnh tranh chiến lược với Trung Quốc ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. NATO và các nước đối tác khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương đạt được đồng thuận tăng cường hợp tác trong các lĩnh vực như an ninh mạng, công nghệ mới nổi và cơ chế tham vấn ứng phó với thông tin sai lệch. Do đó, Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024 có thể thúc đẩy các chính sách của NATO đối với khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương theo hướng:

Một là, tăng cường hợp tác với các nước đối tác trong các lĩnh vực an ninh mới nổi. Trước đây, việc mở rộng NATO thường tập trung vào các lĩnh vực an ninh chính trị, an ninh truyền thống và theo chiều ngang về không gian địa lý. Tuy nhiên, trong thời đại thông tin và sự phát triển của các công nghệ mới nổi như trí tuệ nhân tạo đang ngày càng tác động, ảnh hưởng đối với cục diện quốc tế, NATO chủ trương mở rộng hợp tác trong các lĩnh vực an ninh mới nổi. Thông qua đó, NATO có thể định hình một cục diện chính trị và an ninh quốc tế mới bằng việc thay đổi cấu trúc hạ tầng của khoa học và công nghệ thông tin.

Hai là, tiếp tục chính sách can dự nhằm “đảm bảo ổn định và an ninh đối với khu vực”. Bên cạnh các nước đồng minh, đối tác truyền thống như Nhật Bản, Hàn Quốc, Australia và New Zealand, NATO có thể sẽ tích cực mở rộng hợp tác với các đối tác khác tại khu vực trong các vấn đề về an ninh hàng hải, chống khủng bố, không phổ biến vũ khí hạt nhân...; tăng cường hiện diện tại các diễn đàn an ninh khu vực như Đối thoại Shangri-La. Đồng thời, NATO sẽ thường xuyên tổ chức các cuộc họp cấp cao và đối thoại chính sách với các đối tác trong khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Với việc đạt được 04 dự án hợp tác quan trọng với các đối tác Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương (gồm hỗ trợ cho Ukraine, an ninh mạng, chống thông tin sai lệch và phát triển trí tuệ nhân tạo), Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024 đánh dấu sự chuyển đổi quan trọng trong chiến lược của NATO, từ một Liên minh tập trung tại khu vực châu Âu - Đại Tây Dương sang một Liên minh có tầm nhìn và vai trò toàn cầu.

Kết luận

Diễn ra trong bối cảnh môi trường an ninh khu vực và quốc tế diễn biến phức tạp, Hội nghị Thượng đỉnh NATO có ý nghĩa quan trọng trong việc xác định các nhiệm vụ và ưu tiên của Liên minh này trong thời gian tới. Hội nghị đạt được thống nhất cao trong việc thực hiện 03 nhiệm vụ cốt lõi, trong đó nhấn mạnh khả năng sẵn sàng, phòng thủ nhằm đảm bảo an ninh cho toàn liên minh theo Điều 5 của Hiệp ước Washington 1949 thông qua việc xây dựng, triển khai kế hoạch phòng thủ mới. Đáng chú ý, mặc dù đưa vấn đề Ukraine là một nội dung quan trọng trong chương trình nghị sự của Hội nghị, khẳng

định việc Ukraine trở thành thành viên của liên minh là “không thể đảo ngược”, song các nước thành viên chưa đạt được đồng thuận về thời điểm Ukraine gia nhập NATO. Bên cạnh đó, việc NATO coi trọng thúc đẩy quan hệ với các nước đối tác, trong đó có các nước đối tác quan trọng tại khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương cho thấy tham vọng mở rộng ảnh hưởng của NATO không chỉ ở khu vực châu Âu - Đại Tây Dương mà còn ở các khu vực khác trên toàn cầu. Những kết quả đạt được tại Hội nghị Thượng đỉnh NATO năm 2024 sẽ tác động không nhỏ đến tình hình địa chính trị, vấn đề cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn, môi trường hòa bình, ổn định của khu vực và trên thế giới/.

Tài liệu tham khảo:

1. Kremlin, May 7, 2024, Executive Order on Russia's development goals throug 2030 and for the future until 2036, <http://en.kremlin.ru>;
2. Hồ Quang Lợi, 11/02/2024, Cục diện và trật tự thế giới nhìn từ cuộc chiến ở Ukraine, <http://www.qdnd.vn>;

3. NATO, July 10, 2024, Washington Summit Declaration, <https://www.nato.int>;

4. Reuters, July 11, 2024, NATO summit: Key points from Washington declaration, <https://www.reuters.com>;

5. NATO, 10 Jul. 2024, Allied leaders adopt new NATO defence industrial pledge, <https://www.nato.int>;

6. TASS, July 14, 2024, Russia, West currently at stage of deep confrontation - Kremlin, <https://tass.com>;

7. TASS, July 12, 2024, NATO promises Ukraine ‘irreversible path’ into abyss, not to alliance - diplomat, <https://tass.com>;

8. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, July 11, 2024, Foreign Ministry Spokesperson Lin Jian's Regular Press Conference on July 11, 2024, <https://www.fmprc.gov.cn>;

9. KCNA, July 07, 2024, Press Statement of DPRK Foreign Ministry Spokesman, <https://kcnawatch.org>;

10. Ministry of Foreign Affairs of the Islamic Republic of Iran, 2024-07-11, Iran decries NATO statement on alleged role in Ukraine war, <https://en.mfa.gov.ir>.

2024 NATO SUMMIT: SHAPING THE ALLIANCE'S KEY PRIORITIES

DAM VAN TUAN & PHAM THI THU HOA

Abstract: From 9-11 July, 2024, the North Atlantic Treaty Organization (NATO) Summit was held in Washington, D.C., the United States, with the participation of leaders from 32 member countries, along with representatives of many important partners including the European Union (EU), Ukraine, Japan, Republic of Korea, Australia, New Zealand... Taking place in the context of the 75th anniversary of its founding when NATO is facing many important challenges, the Summit is a good opportunity for leaders of NATO countries to discuss urgent priorities of the Alliance. The article aims to provide assessments of international experts focusing on clarifying the outcomes of the 2024 NATO Summit and analyzing the impacts and influences on regional and global security in the coming time.

Keywords: Summit, alliance, NATO, Russia, Ukraine.